

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Egész évre 6 ft.
Fél évre 3 ft.
Negyed évre . . . 1 ft 50 kr
Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyit-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
Sárospatak, Gortvay-fele ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
Sátorajta-Ujhely, főter 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentellen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatárs:

CSENGEY GUSZTÁV.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

A népiskolák és gimnáziumok viszonya.

Az 1894/5. tanév élete folyásának épen a negyedik hetébe lépett s így még elég az elején vagyunk ahhoz, hogy lássuk, mennyit hoztak át a növendékek az alsóbb osztályokból a felsőbbekbe, a népiskolából a gimnáziumba. Még nem mult el természetes ideje annak, hogy a tanítással foglalkozó ember boszankodjék a gyermeki elme feledékenységén, és gondolkozzék a felett a téma felett, vajjon a gimnáziumba lépő növendék tudatlanságából mennyit írjon az emlegetett feledékenység és mennyit a kiképzetlenség rovására?

Feledékenység?.. ez olyan baj, mely egyszerre született az emberiséggel és egyszerre nőtt a civilizációval, abban a mértékben, amint az mind erősebben és természetellenesebben nehezedett az emberi agyra.

Kiképzetlenség?.. No, ez sem új betegség, de az előbbinél nagyobb baj annyival, mert sokan, sokszor gyógyítva hiszik.

A gimnáziumba lépő növendéknél mindenestre el kell hinnünk, hogy gyógyítva van. Az országos törvényből — legalább annak jelenlegi végrehajtói — ezt magyarázzák ki.

Az 1883. XXX. tc. 10. §. azt mondja:

„Mind a gimnázium mind a realiskola első osztályába csak oly növendékek vétetnek fel, kik életük kilencedik évét már

betöltötték, és vagy arról, hogy a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték nyilvános népiskolától nyert bizonyítványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mérvű képességgel bírnak.”

A törvénynek ezen rendelkezése egy eset alkalmából a minisztérium részéről félremagyarázatra is talált s ettől az időtől kezdve aztán konventi és tanítótestületi megbeszélés tárgyát is képezte.

Az eset az volt, hogy a nagy-enyedi ref. főiskola főgimnáziumában, épenugy mint a sárospatakiban és úgy hiszszük, az ország még több prot. gimnáziumában is, a gimnáziumba lépő növendéktől u. n. felvételi vizsgát követeltek. Ez a minisztériumnak tudomására jutott s azok ellen egyszerűen tiltakozott, hivatkozva az idézett törvény szavaira; sőt, hajlandó volt az iskola előljárásiágának ezen tényét úgy magyarázni, mint a törvény elleni szándékos erőszakoskodást. Az ügy a konvent elé került. Itt kétféle volt a vélemény. Az iskolaügyi bizottság, előadójának kapacitására, érvekkel akart előállani a felvételi vizsgák érdekében, azonban a plénum azt határozta, hogy eszeágában sincs e törvénynek ellenszövegülni, csak azt engedje meg kegyesen a minisztérium, hogy azoktól vegyenek fel bizonyos vizsgát, kiket jótéteményben akarnak részesíteni.

A dolog, a felsőbb hatóságaink részéről, ez idő szerint ennyiben van. De

darat lehetett volna fogatni, olyan jó kedve kerekedett.

III.

Kemendi másnap reggel már öt órakor ott sétált a gesztenyefák sorai közt. Szentül hitte, hogy a kedves kis csodabogár, ahogy magában nevezte, meg fog jelenni. S óvrogva nézett mindig előre, hátra, de nem látott senkit. Elmúlt egy negyed, elmúlt a másik negyed is s ő már kezdett kételkedni, vajjon megértették-e egymást? midőn egyszerre a hajlásnál föltűnt a lányka kedves alakja. Ugyan az a kendő volt a fején s az a kis kosár karján. Már messziről mosolygott feléje s midőn egymáshoz értek, oly benső örömmel szoritottak kezét, mintha már évek óta vártak volna egymásra.

— Tudja-e, — kezdé a leány nevető ajakkal, ragyogó szemekkel — tudja-e, hogy én nagy bohó vagyok? ráfogtam öntre, hogy itt találok! — Pedig milyen könnyen csalódhattam volna!

— Nem csalódhattott, mert én is hittem, hogy találkoztunk.

— Igazán? Tudja-e, hogy ez nagyon hasonlít ahhoz, mintha mi egymás gondolatát akartuk volna kitalálni. Milyen furcsa!

— Pedig én már kételkedni kezdtem, hogy nem találtam ki; már félórája várok.

— Kételkedett? — Ez nem szép öntől!

Lássa a frizurámmal el kell készülnöm, mert aztán már nem érek rá.

annyt már ezekből az eseményekből is lehet következtetni, hogy a felvételi vizsgákat, illetékes helyeken ugy a minisztérium, mint a konvent részéről elejtették.

Az alsó-borsodi egyházmegye tanítósa szintén állást foglalt ellene, azért, mert ebben a tanítósa munkájának meg nem becsülését látja.

És így nem volna más hátra, mint a nil admirari elvében megnyugodva, fölhagyni a dolog forszírozásával.

De hát nem tehetünk róla, ha nem tudunk megnyugodni e kényelmes életbölcsetségben, és csodálkozunk azon a jóhiszeműségen, amelylyel tökéletesnek és a gimnáziumi oktatás céljából is perfektnak nézi a tanügyi kormány a népiskolai oktatást és azon a nagy loyálitáson, amely miatt konventünknek nem jut eszébe e tekintetben önálló nézetet alkotni és azt alkotmányos formában ki is fejteni, ugy, amint például a kötelező doktorátussal szemben annak idejében tette!

Akár az illető törvényalkotóiról, akár annak végrehajtóiról teljes tájékoztatlanyságot kell feltételeznünk, mikor azt hiszik, hogy a népiskolák a gimnázium számára kész, hogy ugy mondjuk kipreparált növendékeket adnak. Megbocsát nekünk az alsó-borsodi tanítói kar is, ha azt határozottan tagadjuk.

Az első osztályba kiképzetlen sőt legnagyobb részben még az értelmes tanulásra is képzetlen anyagot kap a ta-

— Tehát a frizura? — No annak megbocsátok.

— Hogy is ne? — hát én minek bocsásam meg az ön kételkedését?

— Az én türelmetlenül epedő barátságomnak! Reméllem, ér annyit, mint az ön frizurája.

— No akceptálok. Egy óránk van barátom, mert hetedféltkor megyek a piacra. Jöjjön, használjuk föl, csevegjünk.

— Oh milyen boldogan telt el az az egy óra — aztán minden reggel egy ilyen boldog óra. Akár volt szép idő, akár nem, akár esett, akár viharzott, az mindegy volt nekik. Soha sem mulasztották el a kedves találkozást.

Lassanként ugy összeszoktak, hogy e kedves reggeli séta nélkül képzelnem sem tudták az életet.

És mégis — különös! — semmivel sem jutottak közelebb az ismeretségben, mint az első reggel. Hányszor jött az ifju ajkára a forró vallomás! — De a lányka valami furcsa, bohókás fordulattal mindig kihozta sodrából. Nem tudtak e mondathoz jutni: „Ágnes szeretlek.”

Hanem egy reggel mégis bekövetkezett a válságos pillanat.

Az ifju nagyon komoly arccal fogadta barátjának. Ez megdöbbenve nézett rá.

— Mi baja önnek? Olyan gyászvitéz arca van, mintha vesztőhelyre vinnék.

— Kedves Ágnes — szólt az ifju szomo-

AZ „ŐRÁLLÓ” TÁRCÁJA.

Nyári séták.

Irta: **Csengey Gusztáv.**

(Folytatás.)

— Vagy séta közben — véletlenül —

— Ah igen! — séta közben —

— Oly kedvesek a nyári séták! kivált reggel, mikor az ostoba társadalom még alszik és a legbalzsamosabb levegőt elaluszszá. Én ilyenkor szeretek sétálni.

— Oh én is, kisasszony!

— A piacra mindig magam járok, aztán meg nem állhatom, hogy e kedves fasorok közt legalább egyszer végig ne menjek.

— Milyen kedves! — én is így vagyok. Ugy szeretem e pompás lombos gesztenyefákat! — Mindig ugy reggel 6 órakor járok erre.

— Igen? — Pedig öt és hat óra közt még kedvesebb. Akkor igazán egy lélek sem jár erre. Lássa, 6 és 7 között már a plebs kezd szállingózni erre is és a plebs közé valami különöc civis vagy gentri is vetődhetnek. Azért öt és hat óra közt sokkal kedvesebb.

— Igaza van, kisasszony! Ez a legszebb idő, az ember egészen magára lehet.

— És átadhatja magát kedves emlékeinek. Isten önnel, Kemendi!

A lányka elsietett. Kemendivel pedig ma-

nár. E gyermekeknek általános tanultsága is oly kevés, hogy sok nem képes a hónapok neveit elsorolni. A mennyiségtanból a műveleteket csak a legnagyobb bajlódással és legtöbbször épen a legrosszabb methodusok szerint tudják végrehajtani. A magyar nyelvtanból a legnagyobb gyakorlatlanságot kell tapasztalni. A jobbak közé tartozik az, aki az igéket hiba nélkül tudja végigragozni az első személytől a harmadikig, egyes számtól a többesig. Arra a legtöbb már egyáltalában nem képes, hogy keresztbe jövő kérdésekkel szemben tudná magát tájékozni. Sőt megvagyunk arról is győződve, hogy a gimn. I. osztály tanárai még akkor is igazat fognak nekünk adni, ha azt mondjuk, hogy igen sokan, kiknek meg van 4—5 osztályból a bizonyítványuk, helyesen olvasni sem képesek. Ennek a következménye aztán az, hogy a gyermek elmondja: amo, amas, amat; azt is tudja, hogy ezek közül amas a második személy, de a magyar igealakok közül nem képes ezt előkeresni!

Ezek szomorú és sulyos szavak, de a tapasztalattól vezetett erős meggyőződés mondatja velünk, hogy *igazak*.

S épen ezért, e tapasztalatok tanultsága elől elzárkózunk nem lehet. Igaz, hogy a népiskola négy osztályából kikérelt növendékek tudnia kellene már annyit, a beosztott tanmenet és követelmények szerint, hogy az első osztályban képes legyen folytatni tanulását; de ha egyszer *tényleg* nem tud annyit! A bürokratikus rendszer nagy baklövése, építeni olyanra, ami nem létezik; megtörténnék és elértnék venni oly dolgokat, oly célokat, melyeket csak a törvények kívánnak, de realizálva nincsenek.

A mai magyar népoktatás még nincs azon a fejlődési fokon, még nagyon messze áll attól a nivótól, hogy egy magában az ő általános mértékét tekintve alapul szolgálhasson a gimnáziumnak. És ezzel a körülménnyel okvetlenül számolni kell, mert maga a gimnázium is, az ő speciális tárgyai által, oly követelményekkel lép föl a növendékekkel szemben, hogy ennek egész gyer-

ruan — elmúlnak szép kedves reggeli óráink.
— Hogyan? hisz még Juliusnak sincs vége. Még teljes hat hetünk van.
— El kell utaznom.
— Ah! — ugy-e bár — szólt a leány keserűen — egy helyen nyaralni unalmas — a vakáció úgy szép, ha változatos!
— Kedves Ágnes, ezt a megjegyzést nem vártam öntől!
— De hát mi hajtja el innen?
— A hadparancsnokság. Fegyvergyakorlatra hívtak be. Tegnap kaptam a parancsot.
— Micsoda? — kiáltott élénken a leány — ön katona?
— Rezervista hadnagy vagyok!
— Ah, milyen pompás! — ön tiszt, kardot köthet. Hahaha! — a pisze csak komisz baka, káplárságnál nem vitte többre. Képzeld csak, azt is behitták.
— Természetes, ha katona.
— És hova hitták be önt?
— A főváros környékén koncentrálnak bennünket.
— A piszét itt bujtatják mundérba.
— De hát kedves Ágnes ne beszéljünk most az ön piszejéről.
— Az én piszémről? — Kérem ne sértgessen, mert mindjárt Mukinak hívom és ezt a kosarat akasztom a nyakába.
— Kedves Ágnes, előbb vallomást kellene tennem, csak úgy jöhet a kosár. Istenem! — ha ön engem mindig ki nem zavarna belőle —

meki mivoltát meg kell tagadnia, ha existálni akar. Hát aztán, ha még a népiskola restanciáit is a gimnázium falai közt kénytelen pótolgatni!

Különbén is, még az is vitás kérdés, vajon a népoktatásnak egyáltalában célja lehet-e az, hogy a gimnázium számára készítse elő a gyermekeket? Részünkről habozás nélkül merjük ezt tagadni.

Épen azért, azt tartanók leghelyesebbnek, ha e tekintetben tapasztalatgyűjtés végett, betekintenek egy pár prot. kollégium osdi falai közé, s ott látva az u. n. előkészítő, progim. osztályt, mint a sárospataki főiskolában van, azt átvénnek s föllállításukat országos törvénybe iktatják. Azonban a dolog ilyen való végleges megoldását, csak a középiskolák tervezett általános reformjainak találhatná meg, s addig tűrnie sőt rendszeresítenie kellene a kormánynak a felvételi vizsgákat, hogy így a gimnáziumba mégis már válogatottabb anyag kerülne, melynek előképzettségére inkább lehetne építenie.

Igy vaktában bizni a népiskolai bizonyítványok hitelében, hol a dicséretnek csak úgy hemzsegnek, mert minden falusi zseninek szórják, csak jól tudjon a templomban diktálni, vagy legyen intelligens szülők gyermeke: nem egyezik meg a gimn. oktatás érdekével, nem elégítheti ki követelményeit (S.)

EGYHÁZI ÉLET.

A tiszai ág. h. ev. egyházkerület közgyűlése Kassán szept. 18—21-én.

Egyházkerületünk a zsinati törvények értelmében szervezkedni óhajtván, lázas sietséggel tette meg az előkészületeket a szervezés megvalósítása végett. Még a múlt évi tátrafüredi kerületi közgyűlés intézkedett egy nagy bizottság összeállítására nézve, megbízva azt a zsinati törvények által követelt szabályrendeletek elkészítésével. A bizottság többszöri miskolci tanácskozása s ülészése után elkészítette a szabályrendeleteket s azokat alkotmányos tárgyalás céljából az egyes egyházmegyékhez és egyházakhoz terjesztette be. Őszi rendes közgyűlésünknek legfőbb tárgyát képezték a bizottság által készített s az egyházközösségek és

— Miből? — A kosárból?
— Dehogy! — A vallomásból.
— Hogyan? — hát önnök voltak már ilyes szándékai?
— Kedves Ágnes, kérem, ne tréfáljon e komoly pillanatban! — Óh ha ön velem érezné, ha megtudna érteni. —
— És miért ne tudnám? — Oly nehéz önt megérteni?
— Megengedi? — kiáltá az ifju örömtől ragyogó arccal — óh végre hát —
Megragadta kezét, kicsibe mult, hogy térdre nem borult előtte; de az előbbi napon esett, a föld sáros volt.
— Ágnes! — kiáltá aztán kitörő érzéssel: de e pillanatban megakadt szava. Átkozott fenyő dorong! dörmögé utána. Nekem szól ez? — kérde a leány szinlett csodálkozással, mert hiszen nagyon jól megértette a parenthezist; — kérem, talán inkább cédrushoz hasonlítana; fenyő dorong csak nem vagyok — és pláne átkozott!
— De az égre! — csak nem veszi magára! —
— Hát kihez beszél? — Viziója van?
— Igen! — Vizióm! — látom a piszét, amint ön előtt térdel s ön a szeme közé kacag.
— De ön nem a pisze.
— És látom magamat, midőn Heine versét fordítom és e sornál „Ágnes szeretlek!” — Ön kinevet.
— E sorhoz jutott ön? — Nos, reméllem

egyházmegyék által előzetesen letárgyalt szabályrendeletek.

Ennek tulajdonítható az a nagy érdeklődés, melyet a kerület minden vidékéről összesereglett képviselők nagy száma bizonyít.

Szept. 18-án d. u. 4 órától Zelenka Pál s Péchy Tamás felügyelő elnöke mellett tartott a kerületi nagy bizottságnak igen látogatott ülése, mely az egyházmegyék által tett észrevételeket s ajánlott módosításokat volt hivatva megbirálni s összeegyeztetni az általa alkotott szabályrendeletekkel. A bizottsági ülés tárgyalása előre vetett árnyéka volt a közgyűlésnek s már itt jelezte a nagy elégtelenség, melyet a szabályrendeletek a gömöri és XIII szepesi városi egyházmegyékben okoztak. Az elégtelenség az egyházmegyék ajánlott új beosztása miatt keletkezett, a mennyiben a gömöri egyházmegye sehogysem akart belecgeezni ketté osztásába s a XIII városi abba, hogy egyes gyülekezetei máshová csatoltassanak.

Következő napon a nagy bizottság folytatta tanácskozásait, előző napról maradt tárgyak felett. Az egyházkerületi gyámintézeti bizottság s a Baldácsi bizottság meghozta javaslatát az egyházak s lelkészek segélyezésére nézve, a tankönyvbíráló bizottság s a kerületi tanári értekezlet megtartotta rendes évi gyűlést s végül a kerületi gyámintézet istentisztelete után, melynek ünnepi szónoka, Matherny Lajos debreczeni lelkész remek beszédet mondott s melynél a híres kassai dalárda és egy vegyes férfi s női kar gyönyörű énekekkel szerepeltek, népes előértekezlet tartott a kerületi elnökség vezetése mellett a ker. gyűlés fontosabb tárgyainak ismertetése s elintézésök megkönnyítése céljából.

Dacára a gyűlés ezen sok irányú előkészítésének a szept. 20-án tartott első gyűlési nap eredménytelenül végződött.

A közgyűlést reggeli 9 órakor tartott istentisztelet előzte meg, mely alkalommal *Farbaky* József hegyaljai egyházm. főesperes és főjegyző ismert ékesszólásával egy gyönyörű imában kérte a gondviselés és bölcsesség Istenének áldását a ker. közgyűlés tanácskozásaira.

Ezután az egész közönség a vármegyeház gyülestermébe vonult, a hol a vármegye alispánja, *Fábián* néhány szép szóban átadta a termet a kerület gyűlésének használatára.

Elnököl Péchy Tamás ó nmtga nyitotta meg a gyűlést, üdvözölve a nagy számmal megjelent képviselőket. A megnyitóra Zelenka püspök válaszolt néhány szép s őszinte szóval üdvözölve a buzgó kerületi felügyelőt.

A megbízó levelek bemutatása s a képviselők igazolása után ritka ünnepélynek voltunk tanúi. *Farbaky* József nyiregyházi lelkész s főesperes leköszönt egyházi főjegyzői állásáról, melyet 25 évig töltött be s azért hagyott ott, mivel egyetemes egyházi főjegyzővé választá

nem ragadja kezébe Norvégia fenyőjét, hogy az égre pingálja nevemet?

— Óh nem! — Szívembe szeretném irni szerelmemmel!

— Ott van már! — suttagó a lányka pirosra gyult arccal, boldog mosolylyal.

— Szeretsz? — kiáltá az ifju gyönyörtitisan.

— Előbb mint te! — már akkor, midőn a leirt sor szemembe tünt. Különös! hittem, hogy az végzetes, hogy e mondat föl fog hangzani ajkadon.

Az ifju remegett a boldogságtól. Át akarta karolni, hogy szívére vonja; de a leány elvonult előle.

— Csendesesen, barátom! — szólt szeliden mosolyogva. — Addig meg nem ölelsz, míg az oltár előtt nem állunk. A mi viszonyunk nagyon kényes természetű. Mindig magunk vágyunk. Ez nem jóra vezetne. Ha az első lépést megteszszük jön a második is. A szerelmem korlátlanul ragadna bennünket és ez nem szabad. Várjuk be nyugodtan, mérsékelten a boldog órákat, mikor egymásé leszünk.

— Tehát megengeded végre, hogy házatokba belépjek?

— Nem, barátom, ott a pisze uralkodik.

— Tehát nagynénédhez.

— Oda is hiába jössz, mert a belecgeyzést ő meg nem adhatja.

(Polyt. köv.)

tott. A távozó főjegyzőt ritka érdemeinek elismerésül egy szép kivitelű ezüst író-készlettel lepte meg a kerület, melyet *Marko* Sándor világi főjegyző igazán bensőséggel teljes búcsu és üdvözlő beszéd kíséretében adott át a kevesebbről nagyobbra hivatott kiváló férfinak.

Hasonló meleg szavakban üdvözölte *Zelenka* püspök, a ki különösen azon momentumokat emelte ki, a mint életök utjai egymás mellett haladtak és sokszor kereszteződtek s végül *Péchy* ker. felügyelő. Az ovációt a távozó főjegyző édes szavakban köszönte meg, ígérve, hogy habár más minőségben, de ezentúl is hiven fogja szolgálni ezen egyházkerületet, melynek szülöttje s melynek főiskoláján *Eperjesen* nemcsak a tudományt, de a hazát és egyházat is megtanulta szeretni.

Egyházi főjegyzőnek *Farbaky* helyett *Glauf* Pál eddigi aljegyző s egyházi aljegyzőnek *Strauch* Béla felkai lelkész választott; világi aljegyzőnek *Marion* János helyébe dr. *Mesko* László országgy. képviselő választott s távolléte alatt helyettesül dr. *Brósz* László kassai ügyvéd.

A gyűlés első tárgya volt a püspök évi jelentése, egy magvas és szónokias hévvel elmondott beszéd kíséretében. »Hálafohász száll az Urhoz, hogy itt találkoztunk, örömfóhász, hogy a közegyház javára közreműködhetünk s áldófohász, hogy sz. lelkével felvirágoztatta s vezette egyházunkat.« — Három dologra nézve nyilatkozott. »Hazánk és benne egyházunk kis sziget a népek oceanjában, zaklatott állami és egyházi szempontból. A hullámokat nem az állam adta, hanem hozta az egyház.« A haladás és maradás közt folyó küzdelem most már az előre törés és az elmaradás versengésévé lett, melyben nem a körületek keresi a maga igazait. Egyházunk e küzdelemben ősi hagyományaihoz s Krisztus szelleméhez hiven nyugodtan s csendesesen a néző szerepét vitte. Mint állampolgárok részt veszünk s részt is vettünk az állam politikai küzdelemben, de mint egyház nem nyilatkoztunk, mert mi nem vagyunk politikai egyház.

Fájdalommal vette tudomásul, jelenté tovább, minden igaz hazafi *Csáky* Albin gróf kultusz-miniszternek lemondását, ki Egyházunk s iskoláink iránt a legnagyobb tisztelettel s elismeréssel viseltetett s annak különösen a zsinati törvények létesítése körül adta bizonyosságát. Más részről a legnagyobb várakozással lehetünk eltelve az új miniszter, báró *Eötvös* Loránt iránt, kinek nagy tudománya s nagy emlékü apja szellemében való neveltetése biztosíték arra nézve, hogy *Csáky* művének folytatója s az első kultusz-miniszter szellemének letéteményese lesz. Végül felemlítette mint fő eseményt, hogy báró *Prónay* Dezső 1300 szó közül 1120 szóval újra egyetemes felügyelőnek választott s ez állást elfogadva, hűséget és buzgóságot ígért kötelességei teljesítéséhez.

A püspök jelentése kapcsán határozatba ment, hogy az egyházkerület jegyzőkönyvében s átiratban egy részről sajnálatát fejezi ki gróf *Csáky* Albin előtt a kultuszminiszteri állásáról való lemondása felett, másrészt bizalmának ad kifejezést báró *Eötvös* Loránt, az új kultusz-miniszter előtt.

Mayer Andre.

(Vége köv.)

IRODALOM, MŰVÉSZET.

A Protestáns Szemle VI-ik évfolyamának 7-ik füzeté változatos, értékes tartalommal jelent meg. A közlemények sorát dr. *Ballagi* Géza nagybecsű emlékbeszéde nyitja meg, melyet a szerző a báró *Vay* Miklós gyászünnepélyén Sárospatakon 1894. jun. 24-ikén olvasott fel. Nem pusztá emlékbeszéd ez, hanem tükre ama kor politikai és társadalmi életének, melyben a megboldogultnak oly tevékeny és sokoldalú szerep jutott, egy nagyértékű alapos tanulmány, melyet elő kell vennie mindenkinek, ki hazánk e századbeli egyházi és kultur törekvéseiről, az abszolutizmus ellen való kitartó küzdeleméről teljes képet akar szerezni.

Földvári László jutalmazott pályaművének

jelen része *Szegedi* Kis István tiszamelléki működését ismerteti. Élvezetes modorban van írva; alaposságról s kivált a forrásművek adatainak kritikai használásáról győz meg minden sora.

Révész Kálmán, *Várnai* Sándornak e folyóirat 6-ik füzetében megjelent válaszára tesz megjegyzéseket s ugyanó még egyszer hozzászól a debreczeni hitvita kérdéséhez *Zoványi* ellen. Mindkét hosszú vita eléggé érdekes volt, az eszmék, meggyőződések és tények tisztázásához hozzájárult, de azért bölcsen cselekedett a szerkesztő ur, hogy a további vitát bezárta.

Csiky Lajos, *Friedner* Tivadar életét és működését mutatja be. Egész lelkesedéssel ír szerző a diakonissza-intézmény e felújítójáról s végig kíséri annak változatos és tanuságos élettörténetét egész haláláig. A következő közlemény egészen a diakonissza-anya nemes alakjával fog foglalkozni.

Az irodalmi szemlében a következő művek vannak bemutatva és ismertetve:

a) Hazai irodalom: *Lelki* Harmat. Irta dr. *Szabó* Aladár. *Jézus* élete képekben. Irta: *Jámber* Lajos. Fordításban *Balogh* Elemértől *Jones* Máriaának élettörténete. Egyházi dolgozatok. Irta: *S. Szabó* József. A magyar protestáns irodalmi társaság népies kiadványai. Erdélyi múzeum I—VI. füzet. Evangéliumi és epistolai perikópák. Források után összeállította *Ladányi*. Halléi emlékcikkek *Krupecz* Istvántól. *Novák* Márton, a koosi predikátor. Irta: dr. *Maszyk* Endre.

b) Külföldi irodalom: *Kolde*, Martin Luther. Eine Biographie. 2 Bde. Gotha. 1893. *Güttler* Wissen und Glauben. München. 1893. *Schell*. Katholische Dogmatik I—III Bde. Paderborn. 1889. *Kaweran*, Reformation und Gegenreformation. Freiburg, i. Br. 1894. *Leonhardi*, Die Predigt der Kirche c. lipcsei vállalatból a XXII—XXVI. kötet. Dr. *Szlávik* Mátyás. Zur Frage der Zivilehe in Ungarn. *Reusch*, Beiträge zur Geschichte des Jesuitenordens. München, 1894.

Kívül aztán mindent szépen elcsináltak, eltakarítottak, elegyengettek, a munkálatnak nyoma sem maradt. A padlók uj barna fényháza elfödte az ujtásokat.

A munkások a szemüveges ural egy eltűntek, mint amily tüneményszerűen megjelentek.

Ekkor *Hermine* utrakelt s *Pestre* utazott.

A ház már szépen be volt rendezve.

A nyugati pályaházban a komornyik várta az uraságot.

— Hát te hogy kerülsz ide? kérdi csodálkozva *Félix* ur, midőn *Bécs*ből nevével *Pestre* érkezett.

— Itt vagyunk mindnyájan.

— Az ördögbe — és miért?

— Felköltöztünk a kisasszonynyal. Ő úgy parancsolta. Siettek *Herminnel* találkozni. *Micsoda* hóbortja támadt ennek a lánynak?

A ház palotává volt átalakítva.

Hermine piros arccal, jó kedvvel ölelte át szülőit.

— Hát te minek jöttél fel ide?

— Mulatni! kacagott *Hermine*. Ezt a házat lefoglaltam magamnak. Boru után derül az ég. Ha megunom magamat az *Ormai* kastélyban, feljövök *Pestre* mulatni.

Hanem ezt a sok léhütőt csak otthon hagyhattad volna.

— Hol láttál királynét udvar nélkül?!

— Hm! — hát mulass!

Még azután egy hétig *Pesten* mulattak.

Mire haza tértek, *Victor* és *Albert* is haza érkeztek.

Hermine már az első éjjelen kihallgatta, hogy mi járatban voltak.

— Ugy? dörmögé szobájába térve; — tehát a két *Márton*ynak meg kell halni? ... Mi lehet az ok? mi lehet? ... Ugy látszik, ezt még *Albert* sem tudja. Ah az asztalfőkhöz is hozzá kell jutnom. Ne félj *Jakabom*, ne félj, bosszút állunk rajtok! — Veszszen ki az egész faj, ha ők az én szerelmemet akarják meggyilkolni! — Meglátjuk ki lesz a győztes e titkos küzdelemben!?

Kezeit görcsösen szorítá össze s szemei villámokat löveltek.

Hát a csillagok remegése vést is tud előidézni?

Oh hiszen a hold vonzó ereje háborítja föl a tenger hullámait.

Ki tud ellenállni e csoda erőnek?

Ki mer ítéletet hozni fölötte?

*Albert*et szidta össze, ő az oka, hogy ez az ember nyom nélkül eltűnt előlük.

Biz az eltűnt! Élve-e, halva-e, azt már senki sem tudta, legalább *Viktorral* senki sem tudatta.

Titkos küzdelem.

A csendes világ egyszer csak felháborodott. A hadak istene kiválasztotta a maga embereit, hogy eret vágjon a renyhe tespedő békén. Ausztria és Poroszország ellenséges viszonyba jöttek egymással. A magasabb politikába beavatottak már tudták, hogy kitör a harc, míg a jámbor hirlapok a béke helyreállításának alapos reményét hirdették.

A bécsi kabinet figyelme kezdett elfordulni a magyarországyűlés mozgalmaitól, nagyobb dolgok vették igénybe. Pedig Magyarország nem volt épen lényegtelen pont ebben a dologban.

Egy idő óta naponként lehetett látni a vasuti utazók közt bizonyos idegenszerű kiejtéssel beszélő turistákat, kiknek bámulatos pontossággal készített mappáik voltak. A g.-t. mindig j.-nek mondták, mintha csak poroszok lettek volna. Itt, ott különös hangokat lehetett hallani a magyarok közt is.

Többen kezdtek kiutazni s egyszer csak úgy titkon csendesesen az a hír szivárgott szét, hogy egy emigrans tábornok a porosz hadseregben magyar legiót szervez. Már kétezer embere van. Hol vette azt a kétezer magyart?

A mártonfalvi kerületben is megérezték ezt a különös mozgalmat. Voltak egyes ijak, sőt öregek is, különösen volt honvédek, akiknek szemében különös tűz ragyogott s egyszerre nagyon élénken kezdtek visszaemlékezni az 1848/9-iki eseményekre.

A mi jó *Marcell*unket is mintha kicserélték volna, örök vidám tekintetét elvesztette s helyette valami komoly nyugtalan izgatottság ült ki arcára. Foglalkozásában szórakozott volt s kezdte magát gazdasági teendői alul emancipálni, nagyobb utazásokat tett, gyakran jelentek meg nála ismeretlen marcona alakú férfiak és sima képű szőke szeműveges turisták azokkal a pompás mappákkal.

Csak a tábornok családi körébe nem tudott behatni ilyesmi. Még ridegebben zárkoztak el a világtól, mint eddig.

UJDONSAGOK.

Mindazon t. előfizetőinknek, kik az előfizetéssel hátralékban vannak, utalvány-lapokat mellékelünk, azon kérésünk mellett, miszerint előfizetési díjajukat megküldeni sziveskedjenek.

Azon t. előfizetőinket pedig, kik rossz címezés végett lapunkat hiányosan vagy elkésve kapják, felkérjük, miszerint teljes címüket (az utolsó posta-hely megjelölésével) velünk e hó végeig tudatni kegyeskedjenek.

S.-a.-Ujhely, 1894. szept. 28.

Az „Órálló” kiadóhivatala.

Egy mozzanat a Hegyalja rekonstrukciójához. A lapunk múlt számában említett tanulmány-kirándulásról, melyet Molnár István Zemplénmegye főispánja rendezett, tudósítónk a következőket írja: F. hó 24-én Zemplénmegye messze területéről 106-an érkezünk a Tokaj-Hegyaljának egyik, annak előtte legjobb bortermő helyére, Tarcalra, hogy az ottani vincellér-iskolát, de különösen az állami szőlőtelepet és az ottan gyakorlatban levő szőlőművelést megtekintsük s a Tokaj-Hegyalja rekonstrukciójára alkalmából az ott üdvösnek és célravezetőnek talált dolgokat fel is használjuk. Az intézet igazgatója, Kosinszky Viktor, a legnagyobb előzékenységgel fogadott s a 169 katasztrális hold kiterjedésű telepen, amelyből egy táblában 45 katasztrális hold és ismét egy másikban 17 holdnyi terület van szőlővel beültetve, magyarázva vezetett bennünket végig, sok helyen meg-megállva s szemlélteti illetve gyakorlati uton mutatván be a szőlőoltás és művelés mikéntjét. A szőlő valóban meglepett mindenkit. A filokszera-ette óriási területek között úgy tűnik fel e kis életzöld terület, mint a homoktengeren az oázis. Gyönyörű zöld azon minden; a termésre szánt tőkéről pedig az óriási nagysága és hihetetlen sűrűségben egymással mellett levő fürtök bő szüretet ígérnek. Úgy

mondják, átlag 4 liter bort hoz egy tőke. Általánossá vált az a meggyőződés, hogy a tarcali telep a rekonstrukció munkájában kiváló szerepre van hivatva. A különböző fajú és nevű új ültetéseket végig nézván s neveinket az ottani vendégkönyvbe beírván, gazdag lakomához ültünk. A házigazda a földművelésügyi m. kir. miniszter volt, akit *Matolai Etele*, zempléni alispán, a lelkesedés hangján üdvözölt egy beszédben. Még ebéd alatt táviratilag üdvözöltük a minisztert s egyuttal megköszöntük a vendéglátást, kikérvén jóakaró támogatását a Tokaj-Hegyalja rekonstrukciója ügyében. Megeredt a tőzstok árja. *Főispán* ő méltósága, akinek ez ügyben kifejtett odaadó buzgalma az alispán az említett beszédben oly szépen esetelte s kit az elismerés igaz hangján eltegett, *Kosinszky*-ra emelte poharát. *Schön Vilmos dr. Molnár István* főispánt, aki nemcsak kezdeményezője, hanem fáradhatatlan munkálója is mindannak, a mi a megye lakosságának anyagi és szellemi előnyére van, üdvözölte. Majd *Bajusz Józsi* bátyánk ült fel a humor pegazására s ékes rigmusokban üdvözölte *Kosinszkyt*. Megszemléltük még a mintaszőlő-teleppel kapcsolatos remek gyümölcsfa-iskolát s a dinnye-telepet is: mindkettő meglepte a kirándulókat. Ebéd után kocsióra ültünk s a kirándulók egy része a *m.-zombori*, a más része pedig a *b.-keresztúri* állomásra hajtatott; de bár két uton térünk haza, szívünkben egy meggyőződés vert gyökeret, az, hogy sokat és szépet láttunk és tanultunk s hogy mindezt... *Molnár István* főispánnak köszönhetjük. **K—s.**

Zemplénvármegye törvényhatósági közgyűlése *Nemes Lajos* kir. tanácsos tanfelügyelő fiát, *Nemes Sándor* tb. aljegyzőt, *egyhangulag* szolgabíróvá választotta.

Feleletül a csángó-foglalásra. Te-kintetes Szerkesztő ur! A hertelendifalvi ág. hitv. evang. egyház tudósítója — az „Órálló” 58-ik számában — bibliai nyelven szólva: „Nem veszi észébe magát.” Nagy szálla lehet szemében a csángók bejövetele. Mintha ezek

miatt veszítették volna el azt a 232 katasztrális holdnyi „szép területet.” A mi pedig sajátképen: Duna feneké volt. S csak akkor volt az övéké, mikor az öreg Duna ur szeszélye oktrojroztta, árjaival el nem borította. Hát ez ősi joggyakorlatukba mi miattunk telekkönyv nélkül is bátran beléphetnek, és birtokukba vehetik tul a töltésen a Duna fenekét, ameddig a szemök ellát, akár ezer holdat. De ama töltésen innen, amit a kincstár milliókkal ármentesített: még a csángók se kapták ki a maguk illetékét, csak 8 holdat egy-egy gazda, s azt is évről évre fertályonként csepegtetve. Hogy tehát a csángók rovására 232 holdnyi Duna fenekére a főnnebb jelzett egyház 232 hold ármentesített földdel kárpótolja magát: azt senki sem követelhetné. Mert itt nemcsak ágostai — hanem helvét hitvallású ev. ref. egyház is van. S mi a csángókat nem Marienfeldre, hanem Hertelendifalvára hoztuk s nem az ágostaiak fogadtak minket, hanem — a kormány akaratára előtt meghajolva — mi fogadtuk őket magunk közé. Jó lesz a magyar kormánynak figyelemmel kísérnie minden mozzanataikat, hogy a zöldlevelés diadal-iv alatt ne igyanak a medve bőrére. Különben jól tudjuk s érezzük, tíz év óta már, hogy honnan fu a szél. S ki az, aki a temetőből is ki akarta a csángókat zárni. Szmik Antalnak vagy bárkinek nevezzék is azt a jámbor férfit, akit ő előtérbe tol: mindig csak az ő keze dolgozik s egyaránt jégre vezet egyik, mint másik egyházat; mutatta a haszonbérék elkezelésével, amit alispáni uton kellett megakadályoznunk. Hátha egyéb akna munkáit is napvilágra hoznánk — de sapienti pauca! *Aldunai.*

Sikkasztó olasz gróf. Firenzéből telegrafálják; Nagy föltűnést kelt itt Ventivoglio Hannibal grófnak, a legelőkelőbb olasz családok sarjának két és fél évi nehéz börtönre való ítéltetése. A gróf, ki az itteni klerikális párt vezére volt, tisztelbéli kamarás és a pápai nemesi testőrség parancsnoka, 16,000 lírát sikkasztott.

Sőt Mártonfy Kálmán még a képviselői állásról is lemondott és haza vonult.

Mártonfy Farkas jól tudta, mi akar készülni titokban, neki is voltak megbízottai, akik mindenről értesítették; de ő nem látta 48-at maga előtt és sem hite sem reménye nem volt a megindult mozgalomban.

A porosz agitátorok és a magyar emigránsok által csinált izgalmat nem látta összeférhetőnek a nemzet akkori szellemével, mely minden inkább volt, csak nem harcias.

Pedig a tábornokra azon a vidéken nagy szükség lett volna. Egy szavára ezeken állanak talpra, oly nagy volt tekintélye, oly hatásos volt régi varázshatalmának emléke, még vissza vonultságában is.

De a pihenő oroslánhoz nem lehetett hozzáférni; egész környezete égett már, csak ő nem volt gyújtható.

Hátha még tudta volna, hogy minden mappás férfit és minden izgató hír először az Ormai kastélyba tér be, onnan jön aztán ő hozzájuk!

Akkor talán még jobban vigyázott volna környezetére is.

Pedig az Ormai kastély látszólag igen jámbor és csendes volt. Victor és Albert gyakran elutaztak, Hermine még csendesebb apathiába látszott süllyedni. Az öreg Ormai pedig olyan csendes volt, hogy még kedvelt tervét, a vasúti mellékág kivételét sem sürgette.

A Mártonfyékkal Victor nem tudott megalkudni s egy idő óta abban hagyták az alkudozást.

A barkási dülő parlagon hevert.

Egy napon Victor és Albert megint elutaztak, azt hagyták hátra, hogy legalább két hétig oda lesznek.

Hermine szülőinek Bécsbe kellett fölrándulniok valami lekötélező estélyre; s miután Hermine hirtelen megbetegedett, kénytelenek voltak nélküle utra kelni. Távollétük legalább egy hetet vett igénybe.

Amint elutaztak, Hermine fölkel és nem volt többé beteg.

Maga elé csengette a komornyikot.

— Ismered ujonnan épült pesti házunkat?

— Igen is.

— Még nincsenek benne lakók?

— Ugy tudom, hogy nincsenek.

— Azonnal szedd össze az egész családséget, magadon

kezdve a legutolsó kuktáig mindnyájan rögtön induljatok a székvárosba, ott vasutra ültök, Pestre utaztok, beköltöztök a házba és várjátok megérkezéseteket. Itt a felhatalmazó levél. A házmaster át fogja adni a kulcsokat. Ez a másik levél a számtartónak szól, akit a ház bebutorozásával hatalmazok fel. Ő is valamennyi uradalmi tisztet magával vigyen. Aki parancsot athágni merészli, azt nem csak hogy elkergetem, hanem úgy csufá teszem, hogy soha semmiféle uraságnál még Mártonfyéknál sem kap helyet.

Mindenki tudta, hogy amit Hermine kimond, az bizonyosabban beteljesedik, mint az ő testamentomi próféták jóvendőlése.

Egy óra múlva az Ormai uradalomban egy lélek sem volt otthon.

Hermine egyedül Borist tartotta magánál. Ekkor belépett egy szobába ott várakozott rá egy szemüveges szőke uri ember. Ezzel összejártak a kastély minden zegezugát, az uri ember jegyezgetett szorgalmasan, mikor készen voltak a vizsgálattal, Hermine így szólt hozzá:

— Ha ön hiven szolgál nekem, hasznomat veszik önök és mondhatom, hogy többet tudok tenni, mint a férfiak; de ha ön nagybátyám vagy bárki előtt elárul, akkor én önt és minden hozzátartozóit nagybátyámmal együtt felakasztatom.

A szemüveges ur fejével helybenhagyólag intett.

— És most elő a munkásokkal. Azonnal dologhoz.

A szemüveges ur elment, fél óra múlva visszatért egy csapat mesteremberrel és napszámmal.

A kastély egyik oldalán épen ott, ahol Victor és Albert lakó osztályai voltak, elkezdtek egy nagy négyszögű gödröt ásni, kiásták azt nagyon mélyre, kibontották a falakat, és ástak, furtak, faragtak tovább. Azután sok követ, téglát hordtak össze. A kőművesek valami föld alatti akna készítéséhez fogtak. Az ácsok és asztalosok három lakóosztályban fölszaggatták a padlózatot s dolgoztak nagy titokban.

A munka éjjel nappal szakadatlan folyt. Egy hét alatt Hermine lakóosztálya egy földalatti folyosóval összekötöttésbe volt hozva Victor és Albert szobáival és Hermine titkos fülkéből minden suttogva mondott szót kihallgathatott s észrevehetetlen csapó ajtókon át bármikor bemehetett szobáikba.

A pozsonyi tornaverseny. Pozsonyból telegrafálják: A kerületi tornaversenyt, ámbár az idő hűvös volt, megtartották. A nedves gyepen a messze ugrásnál több baleset történt. A gyakorlatot elég nagyszámu közönség nézte. A nemzeti lobogókkal diszitett gyakorlótéren előbb az alsóbb osztályok mutatták be együttesen gyakorlataikat, később az egyes intézetek külön tornáztak. A jury elnöke Ottó József dr. miniszteri kiküldött volt. Összesen 50 érmet osztottak ki. Az intézetek tornamesterei diplomákat kaptak. Este százterítékű fényes banket volt, melyet a város adott a tanárok tiszteletére s melyen Szalavszky főispán is megjelent.

A difteritisz gyógyítása. A német orvosok és természetvizsgálók Bécsben megnyílt vándorgyűlésén ma Behring hallei professzor tartott előadást a difteritisz-ellenes serumból. Ismeretes, hogy Roux tanár már a budapesti higiéniai kongresszuson tartott előadást a difteritisz-ellenes azzal nagy feltűnést keltett. Behring tanár mint bebizonyított dolgot említette fel, hogy a befecskendezéseknek meglepő eredményük volt és hogy statisztikai adatok szerint 70 difteritiszben megbetegedett gyermek közül, ha a serummal való befecskendezés náluk idejében történt, csak 2-3 páciens halt meg. A serum általános használata elé — folytatja Behring tanár — manapság még mindenestre nehézségek gördülnek, mert a gyógyszer drága. De ez az antidifteria nemcsak gyógyítólag, hanem védőleg is hatott mindenütt, a hol a befecskendezés megtörtént, hasznosnak bizonyult a fertőzés ellen. Schol, a hol befecskendezések történtek, a difteritisz nem tört ki. Az előleges befecskendezés körülbelül fél márkába, vagyis 30 krba kerül, ilyen befecskendezésekkel tehát már a szegényebb néposztály is élhet.

ORSZÁGGYŰLÉS.

Főrendiház.

Egyházpolitikai javaslatok. A főrendiház egyesült hármass bizottsága szeptember 25-én a vallás szabad gyakorlatáról szóló törvényjavaslatot tárgyalta. Először Samassa József egri érsek szólalt fel, ki vallás erkölcsi szempontból hosszasan fejtegette a törvényjavaslatot s végeredményben oda konkludál, hogy a javaslatot lényeges módosítás nélkül el nem fogadhatja, mert erkölcsi következményeit káros hatásuaknak látja, minthogy a törvényjavaslatban inkább egy elvont filozofia jut érvényre, mint az igazi gyakorlati politika. Br. Eötvös Loránd kultuszminiszter szerint a törvényjavaslat nem sérti a vallás erkölcsi érületet, mert a benne foglalt elvek benne vannak a közérzületben és mindenestre a haladás tényezői gyanánt tűnnek föl, éppen azért a javaslatot elfogadja. — Szász Károly sem helyesli a rohamos haladást, mely a javaslatban van, hogy t. i. a kormány maga állapítsa meg a felekezeti különiséget, mely a prozelita csinálást terjeszti s így ő is csak bizonyos megszorítások mellett fogadhatja el. Beöthy Zsigmond a felekezeti különiségnek a javaslatba való felvételét szintén ellenzi.

A javaslat mellett szóltak még br. Prónay Dezső, gr. Keglevich István, ellene br. Rudnyánszky József. Ezután a javaslatot általánosságban elfogadták. Részletes tárgyalásra kerülvén a dolog, a többség a javaslatot elfogadta. Ezzel az ülés véget ért.

A főrendiház hármass bizottsága Szilágyi József koronaőr elnöke alatt 25-én a zsidó vallás recepciójára vonatkozó javaslatot tárgyalta. Elsőnek br. Rudnyánszky József szólalt fel, a ki kijelentette, hogy a javaslatot nem fogadja el; szerinte a zsidók nem recipiálhatók addig, míg nemzetiségi és kulturális tekintetben nem szervezkedtek. Beöthy Zsigmond: A törvényjavaslatot örömmel fogadja el, mert az a kor szellemének hazafias követelménye; szerinte a zsidóságot nem recipiálni annyi, mint távol tartani a hazafiságtól. Br. Eötvös Loránd kultuszminiszter kiemelte, hogy a törvény szükséges, mert csak így ezáltal fog a zsidóság kulturális tekintetben arra a színvonalra emelkedni, a melyen az ország más polgárai is vannak. Gr. Zichy Nándor a javaslatot nem fogadja el, mert az a zsidóknak még korai jogokat akar adni. — Szilágyi Dezső igazságügyminiszter kifejti, hogy a recepció pusztán a joggyen-

lőség folyamánya; a vallás szabad gyakorlatáról szóló törvény is megköveteli, hogy a zsidók egyházi tekintetben egyenlősítsenek. A törvényjavaslatot elfogadásra ajánlja. Gr. Keglevich István már a humanizmus szempontjából elfogadja a javaslatot, hasonlóan br. Prónay Dezső. Erre általánosságban a javaslat elfogadtatott. A részletes tárgyalásnál gr. Zichy Nándor a keresztényvallásról a zsidó vallásra való áttérést nem szavazta meg, de a többség elfogadta. A gyermekek vallásáról szóló javaslatot is le tárgyalták és elfogadták.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Delegációk. A magyar delegációknak szept. 24-én három albizottsága u. m. a hadügyi, a tengerészeti és a pénzügyi tartott ülést. A hadügyi albizottságban a rendkívüli szükséglet tételeinek megvitatásánál Radó Kálmán kéri a közös hadügyministert, hogy a magyar fegyvergyár érdekeit támogassa, s hogy azt kellő számu megrendeléssel lássa el, mert az e nélkül könnyen válságos helyzetbe juthatna. Tolnay Lajos és Széll Kálmán osztják Radó nézetét s hasonlóan ily értelemben szólnak. Krieghammer hadügyminiszter megígérte, hogy alkotmányos alapon fog maradni s mindent megtesz, hogy a magyar fegyvergyár jövője biztosított legyen; erre a költségvetést elfogadták. A tengeri albizottságban Dániel Ernő előadó, behatóan ismertetvén a tengerészeti költségvetést, azt elfogadásra ajánlja. Gr. Teleky Sándor a háboru és békejogról, továbbá a tengerészeti jogról hosszasan és alaposan értekezvén, kijelenti, hogy a tengerészet költségvetését általánosságban és részleteiben elfogadja, mert hadi tengerészetünk minkasságával, helyes irányzatával meg van elégedve. Zichy Agoston Fiume érdekében szól. Részlet vettek még a vitában gr. Batthyány Lajos, Rohonczy Gedeon, Kussevich Szvetozár. Br. Sterneck tengernagy válaszában megköszönte a törvényhozási tényezők elismerését és rokonszenvét, mire az előirányzott összes tételeket a bizottság elfogadta.

A pénzügyi albizottságban Szerb György előadó ismertette a közös pénzügyminiszterium költségvetését s ezt általánosságban és részleteiben elfogadták.

Szeptember 25-én a magyar delegációnak ismét három albizottsága tanácskozott u. m. a hadügyi, a tengerészeti és a zárszámadási. A hadügyi albizottságban az élelmezésekre vonatkozó pár tétel tárgyalása és elfogadása után az ülés szept. 29-re tüzetett ki, amikor Krieghammer közös hadügyminiszter választ ad Ábrányi Kornélnek a minap mondott beszédére.

A tengerészeti albizottságban Dániel Ernő előadó a plénum elé terjesztendő jelentés tervezetét olvasta fel, melyet a bizottság módosítás nélkül magáévá tett. A zárszámadási albizottságban Hegedűs Sándor előadó az építkezési és felszerelési tételek tárgyában határozati javaslatot terjesztett elő, mely az osztrák delegációval is közlendő lesz. A határozati javaslatot elfogadták. A tengerészeti, hadügyi, külügyi, pénzügyi költségvetés zárszámadását tárgyalták és a kuliadásokra a felmentést megadták, ezzel az ülés bezárattott.

Zsidók és klérikalikusok. Mint országgyűlési rovatunkból látható, a klérikalikusok általában ellenzik a zsidók recepcióját. Gróf Zichy Nándor tulságos korainak tartja, Rudnyánszky József báró a legkülönfélebb szemrehányások után kijelenti, hogy addig nem recipiálhatók, míg nemzetiségi és kulturális tekintetben nem szervezkednek. Ellenben a szabadelvűség minden felszólalt főrendiházi képviselője, s a protestáns főrendű felszólalók, mint Beöthy, Szilágyi, Prónay br., mind a recepció mellett voltak. S ezzel szemben azt olvassuk, hogy a fehérmegyei klérikalikus párt a szabadelvű Huszár alispán-jelölt ellen klérikalikus alispán-jelöltet állít Meszlényi Benedek személyében s a klérikalikusok kandidáló gyűlésén 16 zsidó megyebizottsági tag vett részt. Hát jegyezzék meg ezek a derék izraelita urak, hogy érdemes virilista-társuk, Zichy Nándor gróf, bizonyára azt a jogukat is korainak tartja, hogy a megye-gyűléseken szavazattal bírnak. Hát ha azt látjuk, hogy a zsidók klérikalikus lapokat szerkesztenek, klérikalikus jelölteket támogatnak — azt hisszük, hogy megértek a recepcióra, mert nagyon erős felekezet lehet az,

mely önmaga ellen is dolgozhatik, anélkül, hogy nagyobb kár esnék benne. Különben a szabadelvűség igaz barátait s ezek közt a felvilágosult protestánsokat is, igaz örömmel tölti el az a tudat, hogy a zsidóságnak ama gyászvitézai az elenyésző kisebbséget alkotják.

Érdekes jelenségek. Br. Prónay Dezső f. hó 26-iki főrendiházi felszólalása következőkben foglalható össze: a gyermekek vallására vonatkozólag: Nem fogadja el a javaslatot. Az elkeresztelési rendeletet túlbuzgóság szülte. A status quo ante (az 1868. LIII. t. c. szankció nélkül) volt a legjobb, hagyassék életben ez és mondassék ki novellában, hogy a mibe a szülők megegyeznek, abba ne avatkozzék senki; kétség esetén döntsön az apa.

E javaslat a békét nem fogja helyreállítani, a surlódásoknak nem vet véget, sőt újabbakat teremt. Minő szankciója lesz? Becsületbeli kötelessége van, de joghatálya nincs.

A kazuisztikának nyit utat. Egyik szülő vallást változtat, mi lesz akkor? Örökre kötelező-e a jegyesek ígérete, vagy elveszik a szülőtől a gyermeket?

Szász Károly ev. ref. püspök pedig így nyilatkozott: „Osztozik b. Prónay Dezső aggályaiában, leghelyesebbnek tartaná az 1868. LIII. t. c. fentartását, de belátja, hogy ez a vallás-szabadságra való tekintetből nem lehetséges. Óhajtana, hogy a szülők megegyezése csak a házasság folyamán jöjjön létre, kiméletet kívánván a menyasszony szüzességével szemben. Ha a megegyezéstől eltérnek a szülők közös egyetértéssel, abba senkinek se legyen beleszólása, de ha egyik félnek ellenvetése van, az forduljon a törvényhez. Mindezen aggályai dacára, hozzájárul a javaslatához, a politikai helyzet követelménye nyomán, nehogy a többi javaslat létrejöttét megátolja.»

Vaiósággal zavarba ejthetnék az embert a prot. egyház összes férfainak eme nyilatkozatai. Kivánják az 1868. 53. tcikk szankció nélkül való fentartását. Hát ez eddig is megvolt. Mit is jelentett? A szabad prozelita-csinálást, a protestáns egyház jogainak lábball tiprását. Elítélik, mint tulbuzgót, a Csáky-féle elkeresztelési rendeletet. Mennyivel nagyobb zavarokat szülne ennél a szankció. Ellene vannak a javaslatnak, mely első sorban a szülők megegyezésétől teszi függővé a gyermekek vallását, s ha a reális életet tekintjük, éppen nem oly borzasztó dolog, ha a menyasszonytól, ki rövid idő múlva a hitvestársi kötelesség teljesítésére van hivatva, megkérdik, mily vallásban óhajtja leendő gyermekeit neveltetni; ellene vannak e javaslatnak s lényegében avval egyeznek, midőn azt kívánják, hogy a szülők megegyezésébe senki se avatkozzék. S nem jobb, ha a házasság előtt egyeznek meg a szülők leendő gyermekeik vallását illetőleg, — mert ha e kérdés meg nem oldható, a házasság elmaradhat, — mint ha a házasság alatt tárgyalják ezt s esetleges kiegyenlíthetlen nézeteltérés esetén kezdettől fogva üszköt dob a törvényhozás a házasságok közé? S vajjon lehet-e azt hinni, hogy a klérus, mely a menyasszonyt oly sokszor sikeresen befolyásolta, a férjes asszonynyal szemben lemond a gyóntatószék hatalmáról?

El kell ismernünk, hogy a lelkiismereti szabadság követelményeivel s a házasság élet békéjével a törvényjavaslat jobban számolt, mint a felszólalt kiváló protestáns vezérférjak.

A felekezeti különiség megengedését is éppen protestáns, különösen ev. ref. vezérférjak támadták leghévesebben a főrendiház vitáiban, különösen Beöthy és Szász; ellenben Prónay br. az átmenet nehézségei dacára elfogadta, mint a lelkiismereti szabadság konzekvenciáját. A protestáns vezérférjak eme magatartása bátorítja a klérikalikus rokonszenvekkel ékeskedő „Hazánk“-at a következők entreféltre.

»Változott helyzet. Az ev. reformáltak vezető egyeinek egy része most az utolsó órában kezd megijedni a kormány radikális javaslatainak várható hatásától. Belátják, hogy kissé sok a jóból, a mi bennünket a doktrinér szabadelvűség révén fenyeget. Ennek a felfogásnak adtak kifejezést Szász Károly, Beöthy Zsigmond, ez él sokaknak szívében a nélkül, hogy meggyőződésüknek csak hangot is mernének adni. El fog jönni azonban az az idő, midőn az opportunizmus nem lesz elég erős arra, hogy a meggyőződéseket terrorizálja, gyávaságunk átka akkor fog igazán visszahullani fejünkre.»

Ezzel rokon ugyancsak a „Hazánk“ következő értesülése: „Radó Kálmán vasmegeyi fő-

ispánnak lemondása, mint velünk tudják, azon nehézségeknek tudható be, melyek egyházközlés politikai állásfoglalását követték, az elhidegülésnek, mely közte és a javaslatok ellenzői közt a megyében kifejtett. Ugy látszik maga is belátja, hogy messzire ment ez uton, mert a gyermekek vallásáról szóló javaslatot nem fogja megszavazni, tehát ad hoc szakit az anynyira bálványozott kényszerliberalizmussal.

Külföld.

Bulgária. Az új szobranye. Ferdinánd fejedelem a jövő hónap közepén érkezik vissza, ami annak a bizonyosága, hogy a kormány a választások eredményét kedvezőnek tartja. A szobranyébe választott unionisták kijelentették a kormánynak, hogy a fejedelem hozzájárulása nélkül a külügyi politikában semmiféle lépést sem tesznek, és hogyha a szobranyében valamely indítvány ilyen kérdést fog érinteni, akkor a kormány elhatározásától teszik függővé magatartásukat. Ez a kijelentés már eleve is meg-husítja a cankovistáknak azt az indítványát és tervét, hogy kiengesztelési deputációt küldjenek a cárhoz. A *Szobodno Szlovo* azt a véleményét fejezi ki, hogy az ilyen indítvány megszavazása a szobranye felosztatását vonná maga után, de a mostani pártalakulások mellett egyáltalán nem is képzelhető, hogy ilyen határozati javaslat tárgyalás alá kerülhessen. (N. Fr. Pr.)

Oroszország. Hogy a cár betegségéről mily ellentétes hírek keringnek, bizonyítja a *Kreuzzeitung*, melynek értesülése szerint: A cár betegsége, mely az influenza utókövetkezményéből származott, már nem tekinthető veszélyes jellegűnek, a betegség az utóbbi időben egyáltalán nem terjedt és így minden komolyabb veszély kizártnak tekinthető.

Ausztria. A „Czas” vezércikkben foglalkozik a német császárnak a lengyelek ellen mondott beszédével és kifejti, hogy érthetetlen, mivel érdemelték meg a lengyelek a császár szemrehányásait. Bismarck beszéde ellen is kikel a lap cikke. *Bismarck ugyanaz maradt a mi volt: a vén, szentelen, hazug, gyűlölettel ellett, perfid Bismarck* keleti Poroszországról mondott szavaival a történethamisítók mellé állt; alig hithető, hogy Bismarck annyira nem ismeri a történelmet.

Olaszország. Kiutasított abbé. Róma, szept. 26. A napilapok jelentik, hogy a belügy-miniszterium rendeletével Monteunis francia abbé, a „*Moniteur de Rome*” szerkesztője, az állami intézmények ellen intézett folytonos támadások miatt, az országból kiutasított. A „*Moniteur de Rome*” az ellene legutóbbi folyt per tárgyalása alkalmából nyilvánosan szidalmazta a miniszteriumot. Az abbét a határra fogják kísérni.

KÖZGAZDASÁG.

A budapesti gabonatözsde jegyzése szeptember 28-án:

Buza (új): *Tiszavidéki*: 100 mm. 83 k. 6 ft 55 kr, 300 mm. 82 k. 6 ft 55 kr, 300 mm. 82 k. 6 ft 55 kr, 200 mm. 82 kr, 6 ft 55 kr, 300 mm. 82 k. 6 ft 55 kr, 200 mm. 82 k, 6 ft 55 kr, 100 mm. 82 k. 6 ft 50 kr, 100 mm. 82-5 k. 6 ft 50 kr, 300 mm. 81-5 k. 6 ft 50 kr, — *Pestmegyei*: 100 mm. 81 k. 6 ft 42 $\frac{1}{2}$ kr, 200 mm. 81 k. 6 ft 47 $\frac{1}{2}$ kr, 200 mm. 79 k. 6 ft 25 kr, 300 mm. 78-8 k. 6 ft 35 kr, — *Fehérmegyei*: 500 mm. 79-5 k. 6 ft 45 kr. 1000 mm. 79 k. 6 ft 35 kr. — *Biharmegyei*: 500 mm. 82 k. 6 ft 45 kr, 500 mm. 80-5 k. 6 ft 40 kr.
Zab: 100 mm. 6 ft — kr, 200 mm. 5 ft 92 kr, 200 mm. 5 ft 80 kr, 100 mm. 5 ft 67 $\frac{1}{2}$ kr.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

D. E. Cs-a. A t. példányra nézve tessék nyugodtnak lenni. A dolgozatok mielőbb jönnek. A címszalag kitagazítása iránt régebben intézkedtem. Nem történt-e meg? — **A-a. Gy-a. Cs-ó.** A mai levélre fölöttébb nagy lett az én örömem. Alig várom, hogy a hosszú hallgatás megszűnjék. — **K-ck Zs-nd. Cs-a.** Intézkedtem a boszantó hiba pótlását illetőleg. **I-ó K-n. Sz-k.** Hasonlóképen. Szíves üdvözlöt neked és tiednek. **M-r E-e. E-s** Köszönet a szíves tudósításért. **Dr. H-th Ö-n E-s.** Remélem, hogy fogsz időt szakítani tudni. A te napodban talán nem is 24 óra van, hanem kétszer annyi. A leveledben érintett tervekhez gratulálók, sikerüket szívemből kívánom. — **G-c K-ly. V-c.** Köszönet a jóízű dolgozattól s kollegiális üdvözlöt.

H I R D E T É S E K

Czimbalek és Harnicsár

vízvezetékek, központi fűtések, villamvilágítás és erő-átviteli berendezési vállalat

KASSÁN, (főutcza 127. szám.)

Vízvezetékek és központi fűtések berendezési vállalat.

Villamvilágítás és erőátviteli berendezési vállalat.

Elvállalunk

vízvezetékek

closetek

egyszerű és kettős működésű

szívó- és nyomó

SZIVATYUK

esatornázások

központi gőz-, víz- és légfűtések

GÓZFÜRDŐK

és

fürdőszobák

továbbá

VILLAMOS VILÁGÍTÁS

és

erőviteli berendezéseket

gépgyárakban

malmokban

sör- és szeszgyárakban

fűrésztelpeken

FÜRDŐKBEN

szállodákban

színházakban

és

magánházakban stb.

TELEFONOK.

Készletben tartunk

a fent elsorolt munkához szükséges

A NY A G O K A T.

Műhelyünkben bármily javításokat gyorsan és jutányosan teljesítünk.

Különös figyelembe veendő és csak ezen

Tokaj város

BEJEGYZETT

ellátott

„T O K A J I

tessék kérni,

czimerével

VÉDJEJEGYVEL

valódi

COGNAC"-ot

melynek egyedüli gyártója

cakis a Tokajban létező

E L S Ő T O K A J I C O G N A C - G Y Á R

mely a magas m. kir. kereskedelmi Miniszterium ellenőrzése alatt áll, mert „Tokaji Cognac” név alatt nem is Tokajban gyártott értéktelen utánpótlatok hozattak forgalomba.

Kapható: Minden nagyobb fűszer- és csemege kereskedésben, gyógyszerárakban, továbbá minden jobb vendéglő és kávéházban.

K I T Ū N T E T É S E I N K:

A magas m. kir. Miniszterium gyárunkat állami kedvezményben részesíti, **Arany érmek:** Páris, Bordeaux Nizza, Brüssel, Haaga, London. Berlin és Chicagó kiállításaitól.

Diszoklevél mint legmagasabb elismerés:

A bécsi 1894. évi nemzetközi kiállítástól.